

NEMZETI TÁRSALKODÓ

Februarius 2dik napján 1836.

FÁRSÁNGI ELMÉLET.

Egy évvel korosabbak vagytok! — kiáltja az előtolakodott: új esztendő, melynek álmodott arany jövőjét, alig ha sokan előre le nem éltek. Házasodjatok! — rikoltja rá az ó és új áruival terhelt, újra megérkezett szív-kalmár az ál-orczás fársáng — különben buktit jelentek. Én — kit a' megkérdelhetlen sors kítaszigála már, azoknak gondtalanul vidám sergébül, kik egy szép lyánka kegyes pillantásáért tudójuk szét repedéséig galoppiroznak, én, kinek már hajdon forró vér, és lángoló képzelődés fölczifrázta szép jövőjét, meztelenre sanyarítá a' komor jelen fagyos keze; és szét lebbenté, a' gyermek korbul mostanra, a' levegőbe akasztott tündérvárát; 's ki már ily színü dologban is, csendesen balagok-el a' szív kamarácskái előtt a' capitoliumban tanács kérdeni, — mi csuda? ha agyam kábultáig sebesen nem rohanok az ál-orczás boltjába — hól a' választás; a' szív ügyviselősége mellett is nem a' számoló ész, hanem a' vak történet mive; jól tudván azt: hogy az eladandók száma tenger és nekem is juttatand ő ál-orczássága drága árron vagy egyet. És a' midőnlátom: hogy X barátom, ki ez előtt kevéssel házasoda-meg,

ma már háztalan; Z. szomszédom pedig; feleséget keresvén, hogy egész legyen, teljes parancsnoknét esdekle nyakára; ellenben: a' házasság szent édene titkainak beavatotttul hallom: hogy mennyi és minő, szem nem látta, fül nem hallotta gyönyör, öröm, kék és boldogságrul tehetnének — ha egy tanu vallomása bizonyitana — tanu bizonytságot; a' nőtelen elaggottak pedig: mennyi és minő értelmét kábitó és szívet repesztő búbánat baj, nyomor és gyötremeiről sirnak panaszt, testi és lelki gyengéségek végperczeneiben, — mi csuda? ha késlekedem; — annyival inkább: mint hogy J. diák éppen tegnap repite egy göhjt zavart agyába, a' miért eljegyzetje, az örök hűséget esküdt elcsábitott; W. mesterral csapott kezét; W. mester ő kegyelme pedig ma ma tulajdon szívébe dőfé a' halálos kést — mi csuda? mondom: ha késlekedem, theoriazatok, és házasságruli eszméimet, melyeket egy öreg német bölcselkedőtől aranyon vásároltam — beszéltem elő, mi előtt a' nagy útra indulnék.

Ne gondolja pedig valaki: hogy egészben tapasztalatlan lennék, mert dicsekedés nélkül legyen mondva — — — veszteglettem én sok ideig a' két Magyar haza, kevés hálás és sok hálátlan fiai és lyánkáival itthon; éheztem a' mélyen bölcselkedő de élni késedelmező németek között; jól laktam a' könnyen gondolkodó, de élni siető francziáknál; át küzdve Helvétzia szabad havassain bekukkantottam a' terv nélkül mesterkedő ingerlékeny oroszokhoz is, jó éjtszákát kívánván nekik. Láttam erdőt, mezőt, hegyet, völgyet, halmot, tereket, tavat, folyót, falut, várost, ásványt, növényt, állatot és embereket közönségesen. Különösen: voltam a' szent Gellért hegyén, fürödtem a' Dunában, álmadoztam partjain; láttam két királyt Pozsonyban, jártam lakjokban Bécs-

ben; fölkerestem az egy Mátyás fogházát Prágában; csudáltam élemült polgárokat katonásdit játszani Drezdában és Lipszében; szemtanuja voltam a' halva született hanhoverai zendülésnek; ittam egy pohár Rajna mellékit a' kicsiny Hasszia szép és ép, de már vonagló polgáriszerkezete születése innepén; hajókáztam víz és szél ellenében a' Rajnán, mint balparti lakói — szerencsésen; olvastam hirt Párizsból a' telegraphon Straszburbban; jártam a' Pivusseau házában; 's volt kezemben a' Sassür montblanc-i saruja Genfben; ültem a' Montblanc jég térdein Sávójában, háltam az ősz Jungfrau lábai előtt Lauterbrunnenben; imádkoztam a' Tell Wilmos kápolnájánál Kűsztnachtban; elkeseredtem piczinysegemen a' Rajna zubataga mellett Schaffhausennél. Constanczban megnéztem a' 'Sigmond császár és XXXIII János pápa avult székeiket; andalogtam poraik fölött, a' Lehel, Werbölcz és Botond vezérletük alatt fölmészárlott elődinknek, a' Lech partjain Augsburg mellett; hallgattam országgyűlést Münchenben; láttam komédiákat Bécsben álmadozásba merültem a' haza jövődjéje iránt Pozsonyban; fölserkentem Pesten, midőn az epe-mirigy tovább haladásomat megakasztá. — És fölédredvén, kezdém fontolgatni: miket láttam és hallottam 15 egyetemben a' tudósoktól, 500 vendégfogadóban a' pinczésektől, 20 játékszinben a' színészeketől? — lottolgotom, mi emlékezetembe ragadt most is; — de házasság dolgában, csak az öreg bölcselkedő drága eszméi bukkannak-elő. Elmondom tehát; jó leszen utravalónak.

A' legelső 's egyszerűbb társaság, — azt mondja ő — mely egyszersmind, minden más társaságok alapja, — ide nem számlálván a' titkosokat, melyekről éppen ezért semmit sem tudok, 's nem

hiszem, mit némelyek gyanítgatnak: hogy ezek, arannyá főzendik a' sárga agyagot, szegény felebarátaik számára — a' házasság. Már Isten Ádám mellé, ki ne tudná ezt? — Évát teremtett még pedig, hogy társaságukat állandóbbá tegye, ezt, annak oldalbordájából, az asszonyt a' férfi hiányából; melyből következik immár: hogy a' férfi, csak hiánya vissza szerzése által lehet teljes egész. De van még egy más ily szerű ó hitrege: — e' szerént az első ember, kettős lény, vagy férfinő volt; és mi után hosszas ideig vesződött a' természetileg öszvebilincsezett két fél, végre, teljesen meghasonlván, gondolkozások, kívánságuk és akaratukban, mérgökben eltépték a' természeti kötőt; — a' ma már mesterségesen öszve toldozgatandót — két felé vált az egy egész, de régi egysége homályos sejditésével. Innen lenne már: a' két fél egyesülhetési ohajtása, a' két nemnek egymás iránti vonzalma, a' szerelem, és a' házasság. — E' szerént minden emberi lény, férfi vagy nőszemély, csak fele az egész ember ideájának. Nincs az egyikben teljesleges női gyengédség, igéző báj, szemérem és szelidség; sem a' másokban, férfias erő, csüggedhetlen bátor szív, vas akarat, és mélyen vizsgálódó értelem.

Ezen természetes és szükséges hiány csak erkölcsileg, az az: kölcsönös becs és szereteten alapult, szív ohajtotta, és józan értelem kötötte társaság által egészíthetik ki; melyet mi házasságnak nevezünk, talám azért: mivel a' szabadon mint madár szét kalandozó ifju, ez által haza száll, s ekkor kezd mint mondni szokták házat tüzet tartani.

Következik már ebből az: hogy a' sok feleségőség, nem házasság; mert két fél tevén egy egészet, sok fél nem szükséges az egy fél kiegészítésére, és így ezek tulajdon kiegészítő részei-

vé nem válhatván a' férfi hiányának, csupa eszközzé alacsonulnak; nem azért is: mert így rab-szolgaságra van kárhoztatva az emberi nem egyik fele, vagy házi állatokká ember alakban; rab-szolga pedig a' szabad férfi, — vagy állat, az ember hiányát nem pótolhatja.

Következik továbbá az is: hogy a' természet kényszerítő törvénye ellenére, rendszabály szabta nőtlenség, természet daczolás: mert gátolja a' hiányos tökéletesülhetését, a' szívbe oltott vágy kielégíthetését, és lekötelezettjét kizárja a' természet kimutatta boldogság tanyájáru, kitérítvén az Isten eredetileg elibe tűzte egyenes élet útról. — Száraz ág az ilyen az emberi nemzet élőlőfáján, mely gyümölcsöt nem terem; vagy inkább vad sarjzat, mely a' szelid gyümölcsöző ágakat elmecevesziti; vagy emberibbleg: tolvajja az örömöknek, melyekre természete készletti, de törvénye tilt.

És végre, ki ne tudná következtetni azt: hogy házasodni természet parancsolta. Hiszem és vallom én is; de halljunk még egyszer az öreg bölcselkedőtől, mi előtt az álarczás boltjába érnénk.

Mint minden testnek a' mennyiben életmíve léte, bizonyos szerkezete van: éppen úgy minden élő társaságnak, nagynak, kicsinynek meghatározott józan szerkezetének kell lenni, még pedig a' jelenkor 's az ember méltósága kívánati szerint, képviselőinek.

Nem tartok — úgy mond ő — az angol költő Popéval, a' ki kétségbe süllyedve a' polgár alkotmányok tökéletlenségén, bosszusan így kiáltott-fel: „Hagyd civakodni a' bolondokat, az igazgatás nemei felett! Legjobb, a' legjobban kormányozott status.“ Mert mit mondanánk azon gyógyásznak, ki elakarná velünk hitetni: „hogy erős vagy gyenge test-idomzat, bátor vagy fé-

lénk szív, tág vagy szűk mellj üreg, egészséges vagy rothadó tüdő, ép vagy kificzamult láb, egész vagy csonka kar, vékony vagy vastag bőr, jó vagy rossz test szerkezete; mind egy: csak hogy az ő rendelte, élet és egészség szabályokat szigoruan kövessük, 's mély tudománya gömbölitette pilulláit, óránként hűségesen nyeldegeljük? — Sajnálkoznánk, úgy hiszem, a' szegény ámitón; de bizony nem kevésbé szánók azt is, ki ellenkezőleg így oktatna és biztatna: „minthogy önnek jó test szerkezetében erős izmai vannak: tehát élhet úgy a' mint kedve tartja, ehetik és ihatik a' mi és a' mennyi éppen tetszik, alhatik és viraszthat, mértékkel és mértéktelen, önnek semmi sem árt. Ily status gyógyászak, azon világokosak: kik egy nemzet és társaság boldogságát, vagy szerkezetében egyedül, vagy csak kormányzásában helyezik. Jó szerkezet és jó kormány együtt biztosíthatnak csak egy statust vagy társaságot, tartós jóllét iránt.

Előre megállapított szerkezetet kívánok én, az öreg bölcselkedő drága tanácsa által rá kényszerítettven — a' házasságban is; még pedig olyat: melynek alakításában, mind két nem, egyenlő képviseleti joggal birt; melyet az erős a' gyengének nyakára nem tolt, mely nem ad féktelen kormányt a' férjfi, 's elveszi azt az asszony kezébül; mely szerint a' két fél egy házban egyesüljön: de nem oly tökéletest, Isten mentsen! mely többé semmi javítást ne szenvedhessen.

Már ha ezen 's ilyes nézeteimet keresendő felem nem ellenzi, még ma felcsapok a' házi nagy keresztes vitézek közzé. Jobbmáshonban. Januar. 6kán 1836.

AZ INSTRUCTIÓI BIZTOSSÁG TUDÓSÍTÁSA FIESCHIRŐL 'S VÁD ALÁ VETETT TÁRSAIRÓL.

(végzet)

Ennyire hozva Fieschi vallomásait, hátra vala még büntársaival 's nevezetesen Pépinnel való viszonyainak tisztába hozása. Számos jelek mutatának szoros egybeköttetést közte, Morey 's Fieschi közt kik gyakran nála ettek. Fieschinek Morey által árnyékszékbe vetett, de megtalált író tábláján a' következő számok valának két helyen feljegyezve: 4, 750, 40 és 21850, 15, 50. Ezeket Fieschi apró számokra szaggatva magyarázta-meg, mert máig is azt állítja, hogy soha sem kapott Pépintől többet 500 — 525 francnál. — A' biztosság elnökének azon megjegyzésére hogy ő a' kormány annyi ellenségét ismerve, hihetőleg valakinek közülök felfedezte a' tervét viszonzá: „Istenem, nem. Ovtam magam valamit megmondani nekik; olyan emberek azok, kik úgy tesznek mintha mindent csinálnának, 's nem egyébre valók, hanem hogy a' csapszékben lármázzanak; romlott emberek, kik asszonyokat, leányokat csábitottak, sőt a' tizenegy ezer szüzeket is elcsábitnák; azok minden kormánynak ellenségei, mindég készek lázzadásra, de sem helyesen alkalmazni magukat sem titkot tartani nem képesek,“ — Boireaura nézve az a' környület ada világosítást, hogy a' 3 gyújtó lyukatlan cső megfűrésére szolgált fűrót, nem kapták a' szobájában, 's hogy Boireau vasárnap egy ily fűróval ment el gazdája műhelyéből. Ezt tagadá Fieschi 's azt mondá, hogy egy ocska fűróval furta, melyet vas zsibárustól vett. Moreyra nézve kikerülő feleleteket tett, de úgy hogy részint vallomás-

nak lehetne venni. Pépinre a' következő környü-
letek mutatnak: Morey által megismerkedtetvén
ezen új baráttal, Fieschi gyakran rejtezett ennek
a' házában, boltjából mindent vett hitelbe mire
szüksége volt; nála tette-le a' Dr. Perrévetől ka-
pott öltöző ruháit, tőle kapta a' 150 francot a'
puska csők kifizetésére. Fieschi ezekre csak azt is-
métlé, hogy Pépinnel a' merészlet előtt 3 — 4
hónappal ismerkedett-meg, 's a' tőle kapott pénz
rendeltetése iránt nem bizta-meg. — Mint tudva
van a' vizsgálat alatt egy Rohan herczeg is elfo-
gatott vala, mi akkorában gyanut gerjesztett, hogy
előkelő legitimisták is belé keverednének a' dolog-
ba. De ez csak hamar elbocsáttaték, 's a' tudó-
sítás mind e', mind más tekintetben igyekszik a'
carlistákról minden gyanut elhárítani, Rohánról
azt nyilvánítja, hogy semminémü politikai vi-
szony nem volt köztek 's Pépin közt, de ennek
bébizonyítását az ujságlevelek nagyon elégtelen-
nek találják; annyival inkább, mivel Rohán her-
czegnek Pépinnel ismeretsége, nála tett látoga-
tása, 's ennek hozzá irt levele is fel vannak hoz-
va. — Most jönnek már a' Fieschi Pépinneli vi-
szonyát illető adatok. — „Ugy látszik, hogy Pé-
pin, talán csak a' Fieschi gondolkodása kitanulá-
sára, némely kormány elleni markos cikkelye-
ket ada, ennek feladása szerént, olvasni neki, me-
lyek épen látogatása táján jelentek-meg az uj-
ságokban. Május végén, a' Rohan-úr látogatása
után monda Pépin Fieschinek: „Hát ugyan épen
senki sem találkozna a' ki egy golyóbist küld-
jen belé? Elegen vannak kik 1000 francos bank-
notáért egész éltökre gályára lánczoltatják magu-
kat, hát ne volna egy ember, ki az országot at-
tól a' rablótól megszabadítsa?“ Fieschi mind e-
zen vallomások ellenére mindég csak a' mellett
maradt, hogy szándékát sem Moreynek sem Pe-

pinnek nem mondta-meg. Sőt ezek, és mások sokan mondták neki, hogy a' juliusi innépeknél lesz valami, és a' páriotáknak készen kell állaniok. Az elnök úr kérdvén tőle, kik azok a' mások sokan, viszonzá: „Talán két vagy három ezer személyt keressek-elé az úrnak? Valahányszor ifiu emberek, republicanusok, fecsegők társaságában valék, mindég azt hallám, hogy a' juliusi innépekkor lárma lesz.“ Pépin, Morey és Boireau mindent tagadtak. Azonban nevezetesen a' Pépin részvételére vagy ártatlanságára nézve szükség vala több vallomást is kikapni Fieschitől. Erre nézve az elnök hasznosnak látá hogy Bouvier úr az Embruni középlő fogház igazgatója Fieschit meglátogassa. Emez mindég különös dicsérettel emlékezék róla, legnagyobb jóltévői közé számlálá; 's azt mondá, hogy az irántai hála lélek ismereti kötelessége. Fieschi kétszer látta Bouvier urat, elsőben sept. 7dikén másodsor 10dikén; 's ennek szelid kérésére meglágyulva 11dikén az elnöknek nagyon tartalmas vallomást tevé. Ennek értelme röviden oda menyen-ki: „Middön a' törvényes keresetek Fieschi ellen elkezdődtek, 's hivatalát elveszté, ebbéli 's a' Petit Laurentia rosz magaviselete miatti kétségbe esésében támada az erőmivérőli szerencsétlen eszméje. Moreyt akkor még ellenségének ismerve, hozzá mene 's megmutatá neki a' rajzát mielőtt még el lett volna tökéelve terve végre hajtása. Morey arra enthusiasmusba jöve 's monda: „Ha elég pénzem volna, kiállanám a' költséget.“ Ez a' terv gyakran eléfordult beszélgetésekben. Azonban az idő tölt 's Fieschinek nem volt semmi keresete. Morey Pepinhez vitte azt mondván, hogy emez sok embernek ad munkát, 's Fieschinek is adhat akár Lagnyban, hól gyára van, akár Párizsban helyben. Pepin megigé-

ré hogy gondoskodni fog róla, de ígérete teljesítése sokára haladt. Végre beszélt Morey Pepinnel az erőmív rajzáról, 's megmutatá neki; Morey enthusiasmusra hajlandóvá tévé Pepint, ki monda: „Ha az ember megbízható, réa lehetne fordítani a' költséget, 's én adok pénzt.“ Morey tudósítá erről Fieschit. Pepin tudakozódott iránta, ha nem olyan ember-é hogy sárba hagyja, miután egyszer szavát adta. Magához hívatá, 's mind a' hárman együtt a' megkívántató költségről beszélének, mit Fieschi szoros becsü után 500 francra téve.“ — Mind ez februarius végén, vagy martius elején történt. Meghatározák, hogy Fieschinek szállást kell fogadnia; talált is egyet melyet alkalmasnak látott, de midőn ki akará bérelni, magával vitte Moreyt; az évi házbért 315 francban alkutták-meg, 's Fieschi 5 fr. felpénzt ada. Aztán ifju legénynek való butorokat is vettek, mire Pepin 130 francot ada. Martius 8dikán költözött-bé. „Volt még kevés pénzem monda, 's munkát szereztem magamnak, hogy éltemet tengessem. Hiuságból többnek adtam fel Pepin előtt kerésetemet, hogy ne tartsanak pénzen megvásárolható köz bánditának. Május első napjára szemlét vártak, én hát apr. 6dikáig fát akaréék venni.“ Itt hosszason le van írva, hogy vették a' fát ketten Pepinnel, hogy készítette-meg a' rámát Fieschi 's szerkeztette a' szállására. Most már puskacsók kellettek. Pepin az akkor St. Pelagieban ülő Cavaignaccal értekeződött ez iránt, kit ott ál név alatt meglátogatott, 's neki levelet is írt. Fieschi átaljában azon véleményen van; hogy az erőmívet kivéve, melynek feltalálása 's végrehajtása az ő munkája, nem lehet hogy Pepint e' dologban a' kormányal ellenséges felekezetek fő ügyvivőjének ne tartsa. „Mi Fieschit illeti (ezek a' tudósítás saját

szavai) a' ki egymásután napoleonista 's republicanus volt, meglehet talán hogy semmi politikai meggyőződéssel nem bírt, de carlista bizonyosan nem volt. Midőn Berry hercegné még Blayeban ült monda egy Vincent nevű asztalos neki tréfából; hogy X Károly majd vissza fog jőni, mire Fieschi szokása szerint pálczájával ütő mozdulást tett, 's így szólott: „Ha eljőne nem sokára megölném, ha fejembe kerülne is; ezt úgy is veszedelmeztettem kétszer, háromszor.“ Egész magaviselete nem hazudtolja e' beszédét.“ Midőn a' juliusi szemléről megbizonyosodának Fieschi megszerzé a' puskacsőket 's Pepin megadá a' 187 francot 's egy néhány centimet kifizetésökre. Jul. 28dika előtt 7 — 8 nappal midőn a' csők már megvoltak alkudva egy bizonyos helyre rendelék egymást Morey, Pepin és Fieschi, hol a' csövásár iránt megegyezének. Más nap kezébe adá Pepin Fieschinek a' pénzt 's ekkor utoljára láták egymást. Morey 7 — 8szor járt vala Fieschinél 's az erőmívet készen látta, mielőtt a' puskacsők reá rakattak; ő vitt golyóbist, port és őzpostát is oda. Találtak a' csőkbe vagdalt on darabokat is, minden golyó forma nélkül. Egy vallomásban előforduló körülményt, hogy t. i. a' merészlet előtt egy két nappal egy két lovas embernek kellett az ablaka alatt ellovagolni, tagadá Fieschi, azt mondván, hogy elegen lovagoltak ott, a' kikhez alkalmazza az erőmív helyezését. Ataljában mindég rejtegete még némely körülményeket, melyeknek megvallására csak későbbben tökélel-el magát.

Fieschit az általa adott pontos és körülményes nyilatkozások nyugtalanná tevék. Sept. 14dikén reggel gyanut mutatott az eleibe tett étkek iránt, 's nyugtalanságot mind elhozatásuk, mind feladatásuk módján. Az elnök kötelességé-

nek véle őt gyanakodása okáról megkérdezni; melyre adott felelete nevezetesebb, mint sem szóról szóra idetételt ne érdemlenez: „A' kormány monda Fieschi, hat embert állit őrzésemre; én el vagyok tökélve a' poharat fenekéig kiüríteni; inkább szeretek a' törvények szerént engem illető megítéltetés következésében halni-meg, mint sem más orozva, pénzért mérgeltessen-meg, a' fogházban. Én tehát az igazgató urat, a' ki kivánságomat nagyon jól is fogadta, kértem, hogy saját bátorságáért jó őrt állasson, lakatos kosárt készíttessen, 's nekem az ételemet abban mindég ugyan azon egy személy által hozassa.“ Kérdezvén az elnök mi oka volna olyas gyanakodásra, viszonzá, hogy mivel kéntelen volt Moreyt 's Pepint feladni, bosszuállástól félhet. Moreynak ugyan nincs annyi pénze, hogy félni lehessen tőle, de Pepin nagy áldozatokat tehet 's azon kívül barátjai vannak, kiknek nem esik terhekre érette költeni; mert Pepin maga mondta volna neki, hogy midőn ő az 1832ki junius 5dik 's 6kai felkelésért hadiszék eleibe állittatott volna, egyik barátja, egy megyebeli rendkívül gazdag banquier azt mondta, hogy neki meg kell Pepin akar mi áron is mentenie, ha szinte 2—3 száz ezer francjában kerülne is.“ Pepin kereskedői könyveiben 218 fr. 50 cent. vala Pepin saját keze által béírva, melyet Beschernek (Fieschinek) adott. A' béírás kihuzva, de megolvasható vala. — Úgy látszik, hogy Pepin, Morey 's Fieschi nem egyezhettek azon módban, mi szerént az erőmivet elkelljen sütni. Fieschi azt mondta, hogy középben kell meggyujtani, 's véleménye bizonyítására próbát javallott. E' végre Fieschi vallomása szerént, Bertraud nevü restaurateurhez mentek a' Barrière Montreuilen kívül, hol reggeliztek, 's aztán a' Pére Lachaise teme-

tője felé a' szőlő hegyek közé mentek. Itt Fieschi puskaport hintett hosszába a' földre 's Pepin félénken fogván hozzá, ő maga meg is gyújtotta. — A' többiek tagadák ezt a' próba tételt, a' restaurateur és családja éléhváték; de Bertraud nem ismeré-meg Fieschit, ez meg őt. Bertraudné 's a' szolgálója vallák hogy Fieschi gyakran reggelizett náluk, Moreyt is fogták valahol látni; de a' szóbeli reggelizésről semmit sem tudtak mondani. — Midőn Fieschi pokoli erőmive tervét legelsőben közlé Moreyval, még legkisebb gondolatja sem volt, mint erősíti a' merészletről; csak találmányos eszének akará próbáját adni. Erőmivét 90 puskával gondolta volt, mi vár védeléskor őrsereg hiányát pótolná. „Jó lett volna a' barricadeoknál!“ monda Moreynak. „Ördögöt“ viszonzá Morey, „még jobb volna Filep Lajosnak.“ Ez a' szó, mint Fieschi máig is erősíti, mint egy csirája vala a' merészletnek. Morey azt is mondá neki, hogy ha 100,000 francia volna, pinczét ásatna a' követkamara alá, 's midőn a' király ott volna, felvetteté puskaporral. A' merészlet elhatározása után, azt is mondá hogy ha ő (Fieschi) beteg lenne, vagy a' rendőr elfogatná ő vinné véghez helyette az egész dolgot. — Beszéllett neki sokszor a' political associatiokról is, melyekben részes. Pepin dicsekedett, hogy többet ismer 40 titkos társaságnál. Ezeknek 's nevezetesen az emberi jogok társaságának tagjai tudósítva valának mi vala történendő. Pepin Cavaignacnak megmondá azt St. Pelagieből kiszökése előtt. Ez Guinardal beszélt iránta, 's ketten könnyen tudtára adhatták a' többinek. Majd osztán a' merészlet után a' pártos ujságokat használták volna proclamatiok kibocsátására, nevezetesen a' Raspail urét, ki Pepinnel a' legszorosabb barátságban élt. „Ezen eszközök segédjé

vel bizonyosan az vala czéluk, hogy ideigi kormányt állítsanak. "Fieschi gondolá, hogy az az egész dolog kard vonás nélkül nem eshetend-meg; 's azért el vala tökéelve vagy a' külföld vagy mind azok ellen viaskodni, kik ellentállást próbálnának. Ő száz ember vezérévé akará magát tenni; hogy hadmesterségi ismereteit haszonra fordítsa; a' nélkül hogy magas hivatalra vágyódnék; mert ha pénzel kínálják, nem vette volna-el. Csak a' dolog sikerüléséért akará harczolni." Ilyek valának emphaticus nyilatkozásai . . . . . "Több vallomásokból kitetszik, hogy július 28dikán az elcssattanás után fegyveres emberek voltak a' Boulevard du Temple-en, kik hirtelen a' boltokban rejteztek, vagy ruhát cseréltek. Meslay utzában némelyek egy szekérből kiakarák a' lovakat fogni, hogy barricade-ot csináljanak. Más pontokon más emberek állának; szembetűnőleg valami esetre várva, előre mondták a' király élte megtámadtatását; 's azokkal, kik a' fellobbanás után örvendének, hogy a' gyilkos czél nem sült-el, gorombáskodtak. — Fieschinek Lassave Ninávali szembevézése egy utolsó váddal végződék Morey ellen. A' leány elfogulatlanul 's változatlanul, ismétlé vallomását 's ekkor Fieschi is megismeré; a' mit mindég tagadott, hogy t. i. Morey 27én estve nála volt töltést vitt; neki, együtt rakták öszve az erömivet 's tölték-meg a' csöket. Munkájokat 9 óra után végzék-el.

Utolsó vallomásai Boireaut illetik. Megismeré, hogy jul. 26dikán fúrót költsönözött tőle; de a' nélkül hogy tervét közölje vele. Továbbá hogy Pepinnel 's Moreyval összebeszélének mi szerént Pepin hétfőn estve 7 — 8 óra közt lovagoljon-el a' Jardin Turc és a' Fieschi ablaka irányában; de a' szó nem tartódék-meg 's Pepin nem jött-el. Azóban bár az erömivet a' jövőjárók után

jól igazítá, még is kívánta volna Fieschi a' Pepin eljövetelét, hogy, a' mint monda mindenik tegye-meg a' magáét. Azonban a' mint a' Mille Colonne kávéházban a' billiárdozókat nézné, bérohana Boireau, mintegy dühödt, 's nagy örömmel mondá, mit Pepintől hallot, hogy Fieschi másnap (28) maga által készített erőmivel fog a' királyra, családjára 's kíséretére löni. Azt is hozzá tevé, hogy 7 — 8 óra közt ő lovaglott-el, a' rendelt helyen, mivel Pepin rosszul érezte magát. Fieschi haragudt, hogy bizhatott-meg Pepin, oly könnyelmű ifjú embert 'sat. Boireau mint Morey és Pepin mindent tagadott. Elébe terjeszték Fieschinek milyen terhes bünt veszen magára, ha ártatlanokat vádol: Fieschi Istenre 's emberekre, atyja sírjára 'sat. eskütt, hogy igazságot beszélt. A' mit a' világ minden koronái meg nem tudtak volna tenni, azt véghez vivé Lavocat 's Bouvier iránti hálája 'sat. A' tudósítás igyekszik ezentúl azon ellenmondásokat melyekbe Morey, Pepin és Boireau keveredtek előadni, 's azokból vétek hihetőségét kihozni. Minthogy ezen meg nem oldott ellenmondások a' törvényszék előtti vitatások fő pontjait teendik, itt nem tartjuk szükségesnek előszámlálni. — Pepin egy kevés vagyону fűszerárus, számos család atyja és eddigi jámbor éltéről ismeretes. Esküvék a' legfőbb valóságra, Istenre, minden istenekre, hogy ő ártatlan, 's Fieschi a' leggyalázatosb hazug. „Egy oly karakterű 's helyzetű szorgalmas családapát elragadhatott-e valójában a' politikai indulatok tévedése épen egy hidegen kiszámított gyilkosságig? Vagy talán az az ember, a' ki, miután ama' vétkét végrehajtá elsőben oly erőhatással 's állhatatossággal igyekezett vala barátjairól minden gyanut elhárítani, hirtelen újra kedvet kapván a' bűnhöz, vádlásuk által csak azt a' gyönyörűsége-

get akará szerezni magának, hogy új áldozatokkal vevődjék körül? Ez a megfejtendő feladat.“ Igy a tudósítás, melynek még csak következő elméleteit ragasztjuk ide: „Ha Franciaországon kívül tekintünk, minden arra mutatott, hogy a júliusi innepen nagy politikai mozgástól féltek, M. Frankfurtban jul. 28. a városi hatóság figyelmessé tette a katonai tisztséget bizonyos hírre, mely annak közbelépését szükségessé tehetné. — Schweizban, a bádeni nagy herczegségben, Belgionban s magában Münchenben is ugyan azon időben nagy nyugtalanságtól tartottak, melyre a júliusi 28ai véték adott volna jelt, s a melynek a St. pelagie-beli foglyok elszökése lett volna előjátéka. Genuában július kezdete óta komoly hírek szárnyaltak; július 24kén nyilván beszéltek a pénzcsernokön, hogy a francziák királyát megtámadták. — Cluj / Central University Library, Cluj

Malagában július 17. a király meggyilkoltatásának híre futamodott; s nevezetes, hogy 1832-ki novemberben a király személye megtámadásának híret ott sokkal előbb tudták, mint rendes úton a pont royal-i merészletet. Rómában az „ifjú Oloszország“ társaságának a hatóságtól felfogott napi parancsa hirdette, hogy a júliusi napokban Franciaország tyranja elfog esni, s Európa újra születése kezdődik. Oloszországban lobbanásnak a Florencziában tartandó innepekre kellett volna kiütni. Ezen tudósítások Franciaországnak külföldi diplomatai s kereskedői ügyvivőitől jöttek. Ezen kívül mindenünne jöttek nyilatkozások a kormány ellenes különböző felekezetek árnyéklataitól, melyek előre hirdették a július 28kai történetet. — Ezekből a biztosság tudósításában következtetni kívánja, hogy a Fieschi mérészlete republikai titkos társaságok terveivel egybefüggésben volt.